

УДК 340.341.004.077

ЗАХИСТ ОСОБИСТИХ ДАНИХ В ЦИФРОВОМУ СВІТІ: GDPR ТА РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Д. І. Мандзюк

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 2 курсу спеціальності «Право»,
навчально-науковий інститут права

Науковий керівник – ст. викладач О. В. Кубай

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Введення Загального регламенту з питань захисту даних (GDPR) в Європейському Союзі визначило нові стандарти для обробки особистих даних та встановило високі вимоги до їхнього захисту. Україна, прагнучи гармонізувати своє законодавство з європейськими стандартами, також ухвалила закони, спрямовані на забезпечення ефективного захисту особистих даних.

Ключові слова: захист даних, регламент GDPR, персональні дані, конфіденційність.

The establishment of the General Data Protection Regulation (GDPR) in the European Union defined new standards for the processing of personal data and established high requirements for their protection. Ukraine, seeking to harmonize its legislation with European standards, has also adopted laws aimed at ensuring effective protection of personal data.

Keywords: data protection, GDPR regulation, personal data, confidentiality.

Метою статті є аналіз Регламенту із захисту персональних даних (GDPR), визначення його основних положень, вплив на правове регулювання обробки персональних даних в Україні, та оцінка ефективності цього нормативно-правового акта в контексті захисту прав громадян.

GDPR є найсуворішим законом про конфіденційність та безпеку персональних даних фізичних осіб у світі. Він встановлює низку прав, якими володіє суб'єкт персональних даних. Регламент чітко визначає поняття «персональні дані» та встановлює порядок їх обробки, зокрема спеціальних категорій даних. Документом передбачено варіювання видів відповідальності за порушення норм GDPR. В документі виділяють поняття «контролер» та «оператор» даних. Так, контролером може виступати фізична чи юридична особа, орган публічної влади, агентство чи інший орган, який самостійно чи спільно з іншими визначає цілі та засоби опрацювання персональних даних. Відповідно, оператором може бути фізична чи юридична особа, орган публічної влади, агентство чи інший орган, який опрацьовує персональні дані від імені контролера.

GDPR ґрунтується на принципах законності, справедливості та прозорості. Він визначає, що персональні дані можуть бути оброблені лише за умови наявності законної мети та згоди суб'єкта даних. Регламент також встановлює принципи, які мають дотримуватися в процесі обробки персональних даних, таких як обмеження цілей, мінімізація даних, точність даних, зберігання даних протягом обмеженого періоду часу, цілісність та конфіденційність даних. Загалом, обробка такої інформації заборонена, але існують винятки. Зокрема, вона дозволена, якщо суб'єкт даних дав згоду на обробку для чітко визначеної мети або, якщо це необхідно, для досягнення цілей суспільного інтересу, наукових чи історичних досліджень, або статистичних цілей. Санкції за порушення GDPR

можуть бути різними: від штрафів до 20 млн євро або 4% від щорічного світового обігу компанії (контролера або обробника) до кримінальної відповідальності (згідно з національним законодавством). Дія GDPR поширюється на всі організації, які орієнтуються на європейських громадян або збирають їх персональні дані, незалежно від місця реєстрації компанії. Мета цього документа – створити єдиний стандарт захисту даних для всіх країн ЄС, щоб уникнути множинності та неузгодженості законодавчих актів. Регламент був прийнятий 26 квітня 2016 р. і почав діяти 25 травня 2018 р. [1, С. 2–3]. Регламент визначає правила для обробки та вільного переміщення персональних даних фізичних осіб. Він застосовується до будь-якої обробки персональних даних, яка здійснюється автоматизованими або неавтоматизованими засобами, якщо такі дані є частиною або призначені для включення до структурованої бази даних. GDPR встановлює чіткі правила для обробки персональних даних у різних ситуаціях, включаючи журналістську діяльність, академічні дослідження, художнє та літературне вираження. Регламент застосовується до будь-якої обробки персональних даних, яка здійснюється контролером або оператором, що знаходяться в ЄС, незалежно від того, де фактично відбувається обробка. GDPR застосовується також до обробки персональних даних громадян ЄС, яку здійснюють контролери або оператори, що не зареєстровані в ЄС, у таких ситуаціях: коли такі контролери або оператори пропонують товари чи послуги цим громадянам ЄС, з метою отримання їхніх персональних даних; коли ці контролери або оператори збирають інформацію про поведінку цих громадян ЄС з метою її подальшого аналізу [3, С. 1–2].

Ухвалення GDPR стало закономірним підсумком еволюції правового регулювання захисту персональних даних протягом багатьох років. Цей документ узагальнює ключові здобутки та принципи глобальної правової доктрини в цій галузі. Важливо відзначити, що Україна не лише не стояла осторонь цього процесу, але й відіграла активну роль, ставши його органічною складовою. Регламент, який набув чинності 25 травня 2018 року, функціонує вже понад шість років, що дозволяє нам дати йому об'єктивну оцінку з точки зору його ефективності та впливу на суспільні відносини. Слід підкреслити, що дія цього нормативно-правового акту, хоча й опосередковано, поширюється і на Україну. В Україні питання захисту персональних даних у публічній сфері регулюються двома типами нормативно-правових актів: спеціальним законом та окремими нормами, інтегрованими до інших законодавчих документів. Спеціальним законом у цій сфері є Закон України «Про захист персональних даних», який фактично являє собою національну імплементацію стандартів Директиви 95/46/ЄС. Тому при тлумаченні норм цього закону необхідно також враховувати зміст відповідних норм Директиви. Отже, наразі існує гостра потреба у приведенні змісту Закону України «Про захист персональних даних» у відповідність до вимог Загального регламенту про захист даних Європейського Парламенту та Ради. Це стане одним із ключових кроків на шляху до формування виваженої державної політики у сфері захисту персональних даних громадян в умовах правового режиму воєнного стану. У контексті побудови національної системи захисту персональних даних суб'єктами публічного управління важливо опиратися на кращі європейські практики, що втілені в нормативно-правових актах ЄС [2].

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростаючою роллю інформаційної сфери та інтенсивним розвитком автоматизованих технологій у сфері обробки та передачі даних. Впровадження їх у всі соціальні сфери підвищує уразливість приватного життя дитини, створює загрози незаконного обігу персональних даних неповнолітніх. У сьогоdnішньому світі вже важко уникнути ідентифікації, але заборонити зберігати інформацію персонального характеру, обробляти її та використовувати з метою, не узгодженою з її суб'єктом, можливо, тому громадянам варто звернути увагу на правове регулювання цього питання.

Автори підкреслюють, що у світі, де обмін інформацією є неодмінною частиною повсякденного життя, важливість захисту особистих даних стає визначальною для забезпечення приватності та безпеки громадян. Впровадження Загального регламенту з питань захисту даних в Європейському Союзі та відповідне регулювання в Україні є кроком у напрямі створення ефективної системи захисту особистої інформації. В статті акцентовано на необхідності постійного вдосконалення законодавства та стандартів у галузі захисту даних, оскільки цифрові технології постійно розвиваються, і з цим пов'язані нові виклики та загрози. Забезпечення конфіденційності та цілісності особистих даних залишається актуальним завданням як для держав, так і для бізнес-середовища в умовах цифрової трансформації.

1. Асірян С. Р., Алексанян К. А. GDPR як стандарт захисту персональних даних в Європейському Союзі. *Право і суспільство*. 2021. № 6. С. 298–302. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/6_2021/43.pdf. (дата звернення: 05.03.2024).
2. Дейкун І. В. GDPR чи закон України «Про захист персональних даних» – що ефективніше? *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 63. С. 217–221. URL: <http://easternlaw.com.ua/uk/trudove-pravo/dejkun-i-v-stanovlennya-ta-rozvitok-mediacii-u-virishenni-trudovix-sporiv-dosvid-zarubizhnix-krajin-gdpr-chi-zakon-ukraini-pro-zaxist-personalnih-danix-shho-efektivnishe>. (дата звернення: 05.03.2024).
3. Кульчій І. О. GDPR: Зміни режиму в законодавстві України про захист персональних даних. Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2023. С. 175–176. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/12608/1/75_T.2-176-177.pdf. (дата звернення: 05.03.2024).